

Motion till riksdagen 2018/19:2267

av Jan Björklund m.fl. (L)

Stärk barns rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komplettera föräldrabalken med en barnbalk och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de bestämmelser i socialtjänstlagen som avser barns rätt till stöd och skydd bör samlas i en särskild lag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målgruppsanpassad information om barnets rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som hör eller förhör barn ska ha särskild utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort delegationsförbudet för beslut inom socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa legitimation för socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte lätta på behörighetskraven för socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet att förordna ett offentligt biträde till barn i fler ärenden än i dag och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om egen handläggare till barn som förekommer i socialtjänstens utredningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt bereda LVU-utredningen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler möjligheter till mellantvång och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stärkt samarbete mellan skola, skolhälsovård och socialtjänst för placerade barn och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en systematisk uppföljning av placerade barns fysiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kvalitet vid de särskilda ungdomshemmen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskiljning inte bör vara tillåtet vid särskilda ungdomshem och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till familjehem också efter en vårdnadsöverflyttning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell uppföljning av barn som placerats i samhällets vård och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riktlinjer när barn placerade i samhällets vård avlider, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga regelverket för att barn ska få stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn som upplevt våld i nära relationer bör ses och behandlas som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolhälsovården ska fråga om våldsutsatthet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell strategi mot våld mot barn, med tydligt fokus på barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvaliteten på skolans sexualundervisning och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa skolgången för barn i skyddat boende och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga lagstiftningen så att barn kan söka vård utan föräldrarnas vetskap och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga socialtjänstens särskilda ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad kunskap om ensamkommandes psykiska hälsa och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt återkomma med förslag som möjliggör ett omedelbart omhändertagande enligt LVU även då Bryssel II-förordningen är tillämplig och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättsväsendets arbete mot människohandel med barn och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Europasamarbetet mot människohandel med barn och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

Konventionen om barnets rättigheter (3.1)

Barn ska erkännas, respekteras och skyddas som rättighetsbärare med en individuell personlighet, egna behov och intressen samt rätten till personlig integritet. Denna definition är hämtad från FN:s barnrättskommittés allmänna kommentarer nr 13. Där framkommer även att ”inget våld mot barn är motiverat, och allt våld mot barn kan förebyggas”. I FN-kommitténs kommentarer framkommer även att majoriteten av våldet sker inom familjen och att det därför krävs insatser och stöd när barn blir offer för umbäranden och svårigheter som drabbar, eller uppstår i, familjer.

Enligt barnkonventionen och svensk lagstiftning finns det en skyldighet att verka för att barnet får sina rättigheter tillgodosedda inom varje verksamhetsområde.

Ur ett liberalt perspektiv är det självklart att alla, oavsett ålder, både ges och tillåts ta plats i samhället. Barn ska känna att de tryggt tillåts växa som individer och utvecklas för att kunna ta ansvar för sig själva, sina medmänniskor och sin omgivning. Lika självklart är det att politiken ska utformas i enlighet med Förenta nationernas (FN) konvention om barns rättigheter.

Samtidigt vet vi att verkligheten skiljer sig avsevärt när det gäller vad barn får tillgång till och vad vi lyckas skydda barn från. Det handlar exempelvis om barns skolresultat, barns mående, barns utsatthet för våld, barns rätt till fritid och barns trygghet i närområdet. FN:s kommitté för barnets rättigheter har uttryckt oro över de kommunala och regionala skillnader som gäller genomförandet av barnkonventionen i Sverige.

Denna bild framkommer även i Barnombudsmannen årsrapport 2018, ”Utanförskap, våld och kärlek till orten”. Rapporten bygger på att Barnombudsmannen har samtalat med över 900 barn och låtit dem berätta om hur det är att växa upp i områden där barn enligt statistiken har sämre villkor än i andra delar av landet. Barnombudsmannen har mött barn som bor i förorter och storstäderna, men även barn som bor i andra kommuner inklusive glesbygdskommuner.

I rapporten framkommer det att barn upplevt olika former av våld och kriminalitet i vardagen. Barn berättar även om allvarliga kränkningar, trakasserier och våld i skolan och om en vuxenvärld som inte alltid agerar. Även barn på förskolan beskriver våld på förskolan eller i sitt närområde. Barn beskriver hur våldet begränsar deras liv och hur de är rädda för att gå ut på gården. Barn beskriver även hur de känner att vuxenvärlden har låga förväntningar på dem, och andra barn tar upp att de själva har en bristande framtidstro. Barn som upplever att lärare inte trodde på deras förmåga att lära sig och hur det påverkar deras självbild och framtidstro. Barn som redan i årskurs fem tror att det kommer bli väldigt svårt att hitta jobb i framtiden. Tilltron sänks ju äldre de blir; nästan vart tredje barn i årskurs åtta tror att de kommer ha svårt att hitta arbete i framtiden.

Barnen beskriver även att när de får möjlighet att påverka exempelvis fritidsaktiviteter eller politiker i kommunen, känner de en större makt att förändra sin situation. Barns beskrivning av hur de påverkas av att växa upp i våldsamma miljöer är en verklighet som vi politiker måste ta in. Den stora utmaningen för politiken är att se till att alla barn ska få tillgång till sina grundläggande rättigheter. Att göra deras röster

hörda är därför oerhört viktigt med tanke på att beskrivningar av den rådande situationen i vårt samhälle ofta görs av vuxenvärlden.

Barnkonventionen

Barnkonventionen blir lag första januari 2020, något Liberalerna länge har arbetat för. Sverige har ratificerat många konventioner, men barnkonventionen har en särskild ställning eftersom den reglerar rättigheterna för de individer som ännu inte har nått den ålder där de i alla sammanhang kan föra sin egen talan och bestämma över sina egna liv.

Barnkonventionen är en grundbult i den svenska barnrättspolitikerna och innebär viktiga förpliktelser för Sverige och för svenska myndigheter. Även om den redan i dag är folkrättsligt bindande är det en mycket viktig markering av barnkonventionens tyngd att riksdagen beslutat att den ska bli svensk lag.

Det är av största betydelse att barnkonventionens införlivande i lagstiftningen sker på ett välgenomtänkt sätt. Konventionen behöver inkorporeras på ett sätt som gör att konsekvenserna blir tydliga och förutsebara. Det är bara då som konventionens bestämmelser kan tillämpas på ett enhetligt och effektivt sätt i vardagen. Ett otydligt införlivande, där relationen mellan konventionens artiklar och övriga delar av svensk lagstiftning inte klargörs, kan riskera att skada barnrättspolitikerna.

Därför bör barnrättsperspektivet förtydligas i annan lagstiftning nu när barnkonventionen blir lag. Exempelvis bör föräldrabalken kompletteras med en barnbalk, där utgångspunkten är barnets bästa, snarare än föräldrarnas intresse. Barns rätt till stöd och insatser, exempelvis de som idag regleras i socialtjänstlagen, bör samlas i en särskild lag.

För att barn ska kunna påverka sin situation och vara delaktiga är det viktigt att ha tillgång till information, inte minst om vilka rättigheter barnet har. Vi som vuxna bär ansvaret för att säkerställa att det finns målgruppsanpassad och tillgänglig information, dels om barnets rättigheter, dels kring den situation barnet befinner sig i.

Barn har rätt att komma till tals i frågor som rör barnet, och åsikterna ska beaktas i relation till barnets ålder och mognad. Denna rätt finns inskriven i barnkonventionen vilket innebär att de stater som skrivit under också ska se till så att barnen har möjlighet att utnyttja sina rättigheter även i praktiken. Det kan handla om barnets rätt att komma till tals i frågor som rör barnet som person, exempelvis umgänge, vårdnad och boende, eller rätten att få veta vad som ska hända och varför.

Information till barn och unga om vart de kan vända sig om de behöver hjälp eller stöd, anpassad för målgruppen, ska finnas tillgänglig där barn och unga är, exempelvis i skolan, på idrottsplatsen och på ungdomsgården.

För att kunna leva upp till barnkonventionen bör barn erbjudas stöd av personer som har särskild kompetens att arbeta med barn i exempelvis rättsprocesser eller utredningar. Den som hör eller förhör ett barn bör ha särskild utbildning för detta, och de instanser som har ärenden som rör barn bör ha rutiner för att säkerställa att barnet får komma till tals.

Barnrättsperspektiv

Begreppet barnperspektiv började användas i samband med att Sverige ratificerade konventionen om barnets rättigheter. Liberalerna föredrar dock att använda begreppet barnrättsperspektiv. Alliansregeringen konstaterade 2010 att barnrättsperspektivet

tydligare synliggör barnets rättigheter i alla de åtgärder och beslut som rör barn. Detta perspektivskifte har sin grund i att barn ska ses som rättighetsbärare och att insatser som riktar sig mot barn inte handlar om vuxnas välviljighet utan om barnets självklara rätt. Det är statens ansvar (kommuner, landsting och regioner) att se till att barn får sina rättigheter tillgodosedda.

Vårt synsätt på barn påverkar vårt förhållningssätt och vårt tänkande i frågor som rör barnets rätt till delaktighet och inflytande. För att vuxenvärlden ska ge det utrymme till barn som de har behov av och rätt till är det avgörande att vi ser barn som kompetenta människor.

Det är viktigt att alla som kommer i kontakt med barn har den kompetens som krävs för att kunna möta barns individuella behov. Det krävs insikt om hur det är att vara barn i olika livssituationer och hur detta påverkar deras utveckling. Det är också viktigt att det finns kunskap om andra aktörers ansvar när det gäller barn och hur samverkan mellan dessa aktörer kan stärkas för barnets bästa. För att barn ska känna tillit till dessa aktörer är det viktigt att det finns kompetens kring hur vi möter barn, hur vi skapar tillitsfulla relationer och hur vi försäkrar att barnet kan komma till tals. Det är också viktigt att förmågan finns att informera barn på ett adekvat sätt och att informationen är anpassad för det enskilda barnet. Det är minst lika viktigt att se till att barnet har förstått informationen.

I alla insatser som rör barn måste vi efterfråga barnets synpunkter då det endast är så det blir möjligt att levandegöra barnets egna perspektiv.

En stärkt socialtjänst för utsatta barn

När föräldrarna inte förmår att ta sitt föräldraansvar och försätter barnet i en utsatt situation genom exempelvis brister i omsorg, kränkande behandling, hot eller någon form av våld har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret för att se till att barn som far illa får skydd och stöd. I dessa fall är det viktigt att socialtjänsten tar utgångspunkt i den maktobalans som kan finnas mellan barn och vårdnadshavare likväl som de intressekonflikter som kan uppstå mellan vad barn ska ha rätt till och hur vårdnadshavare ser på barnets rättigheter.

Socialekreterare har en avgörande roll för utsatta barn. I deras arbetsuppgifter ingår att fatta svåra och ingripande beslut som kan vara livsavgörande för barnet. Erfarenhet, kontinuitet och förtroende är viktiga förutsättningar för arbetet, men personalomsättningen i yrket är hög och vakanser täcks ofta med hjälp av bemanningsföretag. Inte sällan är det de minst erfarna som fattar de svåraste besluten som rör utsatta barn.

Socialekreterarnas status bör höjas. Liberalerna har medverkat till att införa behörighetskrav för socialekreterare som fattar beslut i barnärenden, och vi arbetar för att höja lönerna och skapa fler karriärvägar. I flera kommuner är Liberalerna pådrivande för att införa karriärtjänster, där särskilt kvalificerade socialekreterare får större ansvar och högre lön.

Idag är det delegationsförbud för många beslut på socialtjänstens område. Besluten måste fattas av socialnämnden (eller ett utskott i socialnämnden) och får inte delegeras till tjänstemän. I huvudsak handlar det om ingripande beslut, ofta med inslag av tvång, som exempelvis att ansöka om omhändertaganden av barn enligt LVU, om omhändertaganden av människor med missbruksproblem enligt LVM men också om yttranden om adoption. Hur och när tvångslagstiftningarna får användas är strikt reglerat

i lag. Det finns goda argument för att förtroendevalda bör ha insyn i och kontroll över hur tvång används i socialtjänsten.

Samtidigt är respekten för det enskilda barnet särskilt viktig när barnet befinner sig i en utsatt situation. Ledamöterna i socialnämnden får med dagens ordning insyn i de allra känsligaste delarna av utsatta människors privatliv. Även om de är noga med sin tystnadsplikt blir det en ganska stor grupp människor som får insyn i och kontroll över andras liv.

Liberalerna menar därför att man bör se över delegationsordningen inom socialtjänsten och i samband med detta införa legitimation för socialsekreterare. De mest ingripande besluten bör då fattas av erfaren legitimerad personal.

I en tid då socialtjänsten är under hård press och det är svårt att rekrytera socialsekreterare, har det lyfts förslag om att lätta på behörighetskraven. Vi menar att det är fel väg att gå. Ju större utmaningar, desto viktigare är det att de som ska fatta de tunga besluten har rätt kompetens. Däremot behöver socialsekreterarna avlastas och enklare arbetsuppgifter kan överlåtas till socialtjänstassistenter, så att socialsekreterare får mer tid till de uppgifter de är utbildade för.

Stärkt barnrättsperspektiv i socialtjänsten

Enligt socialtjänstlagen och barnkonventionen så ska socialtjänsten alltid ha ett barnrättsperspektiv när de handhar ärenden som rör barn. Barnet ska vara delaktigt i handläggningen. I dag har barn som har fyllt 15 år rätt att föra sin egen talan och alla barn ska, oberoende av ålder, ges möjligheter att framföra sina åsikter. Många gånger är det dock svårt för barn att komma till tals, bland annat på grund utav den maktobalans som kan finnas mellan barnet och vårdnadshavarna.

Barnrättsperspektivet behöver också bli tydligare när det är en vuxen som får insatser från socialtjänsten. Barn påverkas och har egna intressen, även om den vuxnes skäl till kontakt med socialtjänsten inte handlar om föräldraskapet. Då barn förekommer i socialtjänstens utredningar som rör någon annan i familjen, bör barnet få en egen handläggare.

Det är mer än tre år sedan LVU-utredningen (SOU 2015:71) föreslog en ny lag om tvångsvård för barn och unga. Utredningens förslag skulle innebära stärkt barnrättsperspektiv och ökad rättssäkerhet för barn i samhällets vård och särskilt för dem som behöver tvångsvård. Det är angeläget att lagförslaget bereds skyndsamt.

Barnrättsperspektivet behöver även stärkas i vårdnadsärenden. Socialtjänsten kan sedan 2006 föra talan om umgängesrätt även för andra än föräldrar. Det är viktigt att särskilt beakta barnets behov av umgänge utöver föräldrarna med andra personer som står dem nära, exempelvis mor- och farföräldrarna. Det är barnets bästa som ska vara avgörande och barnets egen vilja ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och mognad. Detta behöver få större genomslag i praktiken.

Fler tidiga insatser

Vi vill stärka socialtjänstens befogenheter att besluta om obligatoriska insatser på hemmaplan. I dag är det möjligt att använda så kallat mellantvång för ungdomar på grund av den unges eget beteende. De kan exempelvis åläggas att delta i behandling under öppna former för missbruk eller dylikt. Däremot ger dagens lagstiftning inte utrymme att använda så kallat mellantvång för föräldrarna när riskerna för barnets

utveckling och utsatthet hänger samman med vårdnadshavarnas agerande. Det behöver ändras.

Liberalerna anser att socialnämnden behöver ha möjlighet att besluta om sådana obligatoriska insatser även för föräldrar till ett barn under 18 år. Under förutsättning att barnet inte utsätts för våld, så att mer långtgående åtgärder blir nödvändiga, är målet med en sådan tidig intervention från det allmännas sida att barn ska få tillgång till omsorg och en trygg barndom. Om detta inte är tillräckligt behöver socialtjänsten ha beredskap att oftare gå in med omhändertagande enligt LVU i de fall då detta är nödvändigt för att skydda ett barn.

Stärkt samarbete kring placerade barn

Samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet bör stärkas. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinmässiga hälsokontroller. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga överrisker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa.

Barn reagerar olika på allvarliga händelser. Vissa barn klarar sig på egen hand medan andra får symtom som håller i sig. Det kan vara svårare att känna igen posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) hos barn än hos vuxna. Det är därför viktigt att alla ansvariga runt barnet är medvetna och uppmärksamma på symptomen och pratar med de barn vi känner oro för. Barn som har PTSD kan visa olika symtom. PTSD hos barn kan visa sig genom att barnet återupplever det som hänt. Andra barn undviker saker som påminner om det som hänt, och vissa barn är överdrivet vaksamma. PTSD hos barn kan också leda till att barnet har svårt att minnas viktiga delar av det som hänt. Barn kan även ta på sig skuld och känna skam.

Forskningen visar också att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Skolmisslyckanden hos placerade barn beror på den utsatthet de levtt med, luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar. I några kommuner har man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång, samt systematiska uppföljningar av barnens kunskapsnivå, något som visat på mycket goda resultat. I vår budgetmotion föreslår vi en satsning på sådant strukturerat samarbete.

För många barn har hälsovården varit bristfällig före placeringen. Många gånger finns också luckor i dokumentationen kring barnens hälsa. Riksdagen beslutade 2017 att alla placerade barn ska erbjudas en hälsokontroll (bet. 2016/17:SoU11). Det är viktigt att denna innebär en grundlig och systematisk uppföljning av barnets hälsa.

Bättre kvalitet hos Sis

De allra flesta barn och unga som behöver placeras i samhällets vård utvecklas bäst i ett familjehem. Men en del som har problem med missbruk, kriminalitet eller psykisk ohälsa kan behöva ett mer kvalificerat stöd och ett boende som har befogenheter att använda visst tvång, exempelvis låsta dörrar. Det är Statens institutionsstyrelsens uppgift att tillhandahålla den vården. Tyvärr finns det alltför många tecken på att verksamheten har stora problem.

Det handlar om platsbrist och resursbrist, samtidigt som efterfrågan på vård i Sis regi har ökat. Media, forskare och behandlingspersonalens fackliga organisationer larmar om missförhållanden, om för lite vård och för mycket tvång. Internationell

forskning betonar vikten av att ha ett traumamedvetet fokus inom institutionsvård, vilket även Sis rapport från 2012 visar. Det skulle behöva läggas ett uppdrag på Sis att utveckla ett systematiskt utvecklingsarbete kring detta.

Det finns situationer då det kan vara nödvändigt med vissa befogenheter att använda tvång, till skydd för det enskilda barnet och andra, men det ska alltid vara en sista utväg. Tyvärr finns det alltför många exempel på att personalen vid särskilda ungdomshem använt sina befogenheter på ett felaktigt sätt.

Avslöjanden i media kring 2010 och Barnombudsmannens årsrapport 2010 kring missförhållanden ledde till skärpta rutiner hos Statens institutionsstyrelse. Men 2017 avslöjades åter hur avskiljning använts i strid med regelverket. Det har använts som bestraffning mot unga som varit suicidbenägna och det har använts mot barn så unga som nio år.

Sverige har vid flera tillfällen kritiserats både av FN:s kommitté mot tortyr och av FN:s barnrättskommitté för att isolering används mot minderåriga i arrest, häkte och särskilda ungdomshem. Det är inte förenligt med FN:s barnkonvention och inte heller med FN:s konvention mot tortyr. Som både LVU-utredningen (SOU 2015:71) och Barnombudsmannen påpekat finns det inga som helst terapeutiska effekter av att avskilja ett barn.

Vi menar därför, i likhet med bland annat Advokatsamfundet, Allmänna Barnhuset, Bris, Barnombudsmannen, Rädda Barnen och Unicef att avskiljning inte bör vara tillåtet, för att säkerställa att incitamenten att använda alternativa metoder blir tillräckligt starka.

Personalen ska ha den kompetens som krävs för att förebygga kritiska situationer och att lösa konflikter utan våld eller tvång. Det är också statens ansvar att de särskilda ungdomshemmen har tillräckliga resurser för att säkerställa detta.

Ett annat sätt att förebygga kritiska situationer är att de särskilda ungdomshemmen får arbeta med just de ungdomar de har kompetens för – de med allvarliga, huvudsakligen psykosociala problem som missbruk och kriminalitet.

Många av de barn och unga som tillhör de särskilda ungdomshemmens målgrupp har en sammansatt problematik och därför behövs ett nära samarbete med barn- och ungdomspsykiatri. Men enligt LVU-utredningen hade knappt en tredjedel av Sis ungdomshem samarbetsavtal om psykiatrisk vård. Det förekommer att hälso- och sjukvården vägrar att ta emot ungdomar som Sis har bedömt behöver psykiatrisk vård. Institutionschefer rapporterar om svårigheter att få akut hjälp från psykiatri vid exempelvis suicidförsök, allvarligt självskadebeteende eller psykoser.

Yngre barn bör endast i yttersta undantagsfall vårdas vid särskilda ungdomshem och då inte tillsammans med äldre. Enheterna för yngre barn bör vara små och familjehemliknande, med personal med särskild kompetens att arbeta med yngre barn med allvarliga psykosociala problem.

Ökat stöd efter vårdnadsöverflyttningar

När ett barn placerats i familjehem, ska socialnämnden enligt socialtjänstlagen överväga överflyttning av vårdnaden när en placering pågått i mer än tre år. Om barnet placerats i mycket ung ålder eller om föräldrarnas förmåga att ta hand om sitt barn är mycket små skulle det öka barnets trygghet. Ändå sker ganska få vårdnadsöverflyttningar.

När ett familjehem tar över vårdnaden upphör den formella kontakten med socialtjänsten. Det tidigare familjehemmet, nu vårdnadshavarna, får inte längre socialtjänstens

hjälp med kontakter med till exempel sjukvården, barn- och ungdomspsykiatri eller barnets föräldrar eller i vårdnadstvister. Det gör vårdnadsöverflyttning till ett stort och svårt steg, som få vågar fatta beslut om. Vi menar att socialtjänstens stöd och tillsyn bör fortsätta också efter en vårdnadsöverflyttning.

Våld mot barn

Sverige var det första landet i världen som stiftade en lag mot våld, 1979. Trots detta utsätts fortfarande många barn för våld i Sverige.

I en nationell kartläggning från Stiftelsen Allmänna Barnhuset som genomfördes av forskarna Carolina Jernbro och Staffan Janson och som publicerades under 2017 uppgav 44 procent av barnen att de utsatts för någon typ av våld av en vuxen person någon gång under livet. Det kan handla om fysiskt våld, psykiskt våld, försummelse, upplevt våld mellan vuxna i familjen eller sexuella övergrepp.

I kartläggningen ingick det frågor om ofrihet samt upplevelse av att få välja eller inte välja framtida partner. De elever som svarade att de inte får välja sin partner är betydligt oftare än andra utsatta för olika former av barnmisshandel; 88 procent hade utsatts för någon form av barnmisshandel någon gång under uppväxten.

I kartläggningen framkommer det att de olika formerna av våld i stor utsträckning överlappar varandra och man konstaterar att de barn som riskerar att fara allra mest illa är de som är utsatta för flera olika typer av våld eller våld vid upprepade tillfällen.

Kartläggningen visar även att drygt hälften av de barn som blivit utsatta för någon form av våld från vuxna också hade blivit utsatta för mobbning i skolan. De utsatta eleverna mobbade också i större utsträckning andra. Forskningen visar på att många barn i Sverige fortfarande utsätts för olika former av våld, såväl i sin familj som i samhället, samt både av vuxna och av andra barn.

När barn bevittnar våld är det en av de största riskfaktorerna för att även barnet ska utsättas för misshandel. Trots kunskap om detta utreds alltför sällan barnets situation när en vårdnadshavare misstänks ha utsatts för våld av den andra vårdnadshavaren. Socialtjänstlagen pekar på socialtjänstens särskilda ansvar för att ge stöd och hjälp åt de kvinnor som är eller har varit utsatta för våld samt att vara uppmärksamma på att barnen kan behöva stöd och hjälp. Vi menar att regelverket bör förtydligas för att säkerställa dels att barn alltid får komma till tals, dels att barnet får rätt stöd i samband med anmälningar om våld i nära relationer. Barn som upplevt våld ska ses och behandlas som brottsoffer och därmed bli målsägare. Förutom att barnet får rätt till ett eget målsägarbiträde innebär det också att barnet kan höras även om vårdnadshavaren motsätter sig det.

Ökad kunskap för att upptäcka övergrepp

Hur många barn som någon gång utsatts för våld av en förälder eller annan vuxen närstående är svårt att säga. Enligt Brå anmäldes sammantaget 23 600 misshandelsbrott mot barn i åldrarna 0–17 år under 2017. Det motsvarar 28 procent av alla anmälda misshandelsbrott. Brå lyfter även att misshandelsbrott mot barn anmäls i hög grad av förskola och skola och att det visar sig att färre misshandelsbrott mot barn anmäls under sommaren. Brå betonar också att mörkertalet är stort när det gäller misshandel av barn.

Det är viktigt att betona att alla myndigheter som kommer i kontakt med barn har anmälningskyldighet till socialtjänsten vid oro för att ett barn befinner sig i en utsatt

situation. Kunskapen om hur man kan upptäcka barn som utsatts för övergrepp eller far illa varierar dock. Liberalerna vill genom en nationell kunskapsatsning öka förmågan hos alla relevanta aktörer och därmed beredskapen för att identifiera och därmed kunna hjälpa de barn som utsätts för våld och/eller sexuella övergrepp. Detta genom att ge bättre stöd och anmäla oro till socialtjänsten. Förutom exempelvis förskola, skola och socialtjänst är det viktigt att kunskap finns inom hälso- och sjukvården likväl som inom tandvården, då dess aktörer möter barn i stor utsträckning. Det är också viktigt att det finns tydliga rutiner för samverkan mellan dessa aktörer.

Genom tidig upptäckt ökar möjligheten att utsatta barn nås av tidiga stödinsatser. Myndigheter och andra instanser som kommer i kontakt med barn som löper stor risk att utsättas för våld bör rutinmässigt börja fråga om våldsutsatthet. Att systematiskt ställa frågor om våld visar att våldsutsatthet är något som det går att prata om. Enligt skollagen ska elevhälsan främst arbeta förebyggande och hälsofrämjande. Varje elev ska erbjudas minst tre hälsobesök. Att rutinmässigt fråga om våld är en viktig åtgärd. Det bör därför finnas tydliga riktlinjer för skolhälsovården att rutinmässigt ställa frågor om våld.

Våld mot barn med funktionsnedsättning

Barn med funktionsnedsättningar är extra utsatta för våld, hot och sexuella övergrepp. Dessa barn har ett särskilt behov av stöd och det offentliga har ett stort ansvar för att förhindra övergrepp genom förebyggande insatser.

Barn med funktionsnedsättningar löper större risk att bli mobbade än andra. De blir oftare slagna av sina föräldrar och utsätts oftare för hot och kränkningar. Enligt en undersökning om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning uppgav var femte att de tvingats till sex före femton års ålder. Unga flickor med intellektuell funktionsnedsättning löper ännu större risk att bli utsatta för sexuella övergrepp, hot, misshandel och äktenskapstvång.

De vuxna som finns runt barn med funktionsnedsättningar behöver vara extra uppmärksamma. De som möter barnen och deras familjer inom vård, habilitering, psykiatri och skola behöver ha kunskap om den ökade risken för misshandel och övergrepp.

Nationell strategi mot våld mot barn – med tydligt hedersperspektiv

Liberalerna anser att det krävs en samlad strategi för att motverka våld mot barn vilket även Barnombudsmannen anser vara nödvändigt.

Fördelen med en nationell strategi är att den ger möjlighet att anlägga ett helhetsperspektiv och en sammanhållen politik. Frågorna berör många olika myndigheter liksom kommuner, landsting och civilsamhället. Det handlar om det enskilda barnets möjligheter att göra sin röst hörd och det handlar om förutsättningarna för omvärlden att agera när ett barn far illa. Lagstiftningen behöver ses över brett, och den transnationella dimensionen som innebär att barn kan föras ut ur Sverige måste finnas med.

Det faller utanför ramen för denna motion att ge en komplett lista på alla åtgärder som borde finnas med i en strategi, men några exempel redovisas.

Genom en samlad nationell strategi kan vi förebygga att barn bedöms med olika måttstockar. I dag händer det alltför ofta att barn bemöts på olika sätt beroende på utländsk bakgrund, bostadsort, funktionsnedsättning, status som ensamkommande, föräldrar med psykisk ohälsa eller missbruk.

Alla barn har rätt till en uppväxt fri från förtryck och våld. På grund av hedersförtryckets särskilda aspekter behöver den också ha ett tydligt fokus på barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck i alla dess uttrycksformer.

Den nationella strategin mot våld mot barn ska omfatta all den våldsutsatthet barn riskerar att utsättas för såsom i hemmet, på skolan, på institutioner, i bostadsområdet och på allmän plats. Det är ett politiskt ansvar att skydda alla barn från alla former av våld. Staten ska se till att skydda varje barn genom tydliga satsningar på utbildning om barns villkor, sociala åtgärder och tydlig lagstiftning. Relevanta myndigheter har en skyldighet att ge våldsutsatta barn det stöd och skydd de har rätt till och behov av. Genom en tydlig struktur för roll och ansvarsfördelning mellan myndigheter ökar förutsättningarna för den samverkan som är nödvändig för att på bästa sätt bekämpa våld mot barn och ge de redan utsatta barnen rätt vård, stöd och skydd. Den nationella strategin mot våld mot barn ska även innehålla åtgärder för att belysa och förebygga, identifiera, utreda, rehabilitera och följa upp våld mot barn.

Barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck

Barn är maktlösa och dessutom helt beroende av sina föräldrar. Det gör att deras utsatthet i det hedersrelaterade förtrycket är desto större. Det får inte ligga på det unga barnet att själv kämpa för sina rättigheter, utan ansvaret är vuxenvärldens att försvara barnets rättigheter.

Barn som lever i en hederskontext är utsatta för särskilda riskfaktorer jämfört med andra barn. Det hedersrelaterade förtrycket är oftast kollektivt utövat vilket skiljer det från flertalet andra typer av våld och förtryck. Förtrycket motiveras också med ett värdesystem där hela familjens heder och anseende görs beroende av att barnen underordnar sig. Ibland är en och samma person både själv utsatt för och utövare av hedersrelaterat våld och förtryck – detta gäller inte minst pojkar och unga män.

Det är viktigt att hålla i minnet att det hedersrelaterade förtrycket rör sig över hela skalan. Förtryckets uttrycksformer löper från kontroll, förbud och frihetsinskränkningar i vardagen till hot, misshandel, tvångsäktenskap, barnäktenskap, bortförande utomlands, påtvingade självmord och mord.

Debatten om hedersrelaterat förtryck har i stor utsträckning handlat om unga våldsutsatta kvinnor och i viss mån unga våldsutsatta män. Detta är viktigt, men barnrättsperspektivet har inte synliggjorts tillräckligt tydligt. Synen på våldsutsatta barn måste förändras och barnets utsatta belägenhet i förhållande till den vuxne måste sättas i fokus.

Vi utvecklar våra förslag om hedersrelaterat våld mot barn i en särskild motion.

Sex och samlevnad i skolan för bättre skydd mot övergrepp

Sverige var första landet i världen med obligatorisk sexualundervisning och idag ingår sex och samlevnad som en integrerad del i många av kurs- och ämnesplanerna både i grundskolan och på gymnasiet. Begrepp som sexualitet, relationer, kön, jämställdhet och normer är inskrivna i flera av kurs- och ämnesplanerna. Det innebär att ansvaret för kunskapsområdet vilar på flera lärare och ska tas upp inom ramen för många kurser och ämnen. Kvaliteten i undervisningen varierar dock alltför mycket mellan olika skolor.

Eftersom sex och samlevnad inte är en obligatorisk del under lärarutbildningen saknar många lärare såväl kunskap om att de ska undervisa i det som verktyg att faktiskt göra det. Den enskilda läraren lämnas att själv ta fram innehåll men också att veta och

se var i undervisningen det faktiskt kommer in. Också i förskolan saknas verktyg och kunskap för att arbeta med dessa frågor.

Ett av fem barn i Sverige utsätts för någon form av sexuella övergrepp under sin uppväxt. Få ämnen är också så påverkade av sin samtid som just undervisningen i sex och samlevnad. Barn och unga behöver ha kunskap och möjlighet till samtal om sexuella övergrepp, sexuell exploatering, om sin rätt till kroppslig integritet, sexuella gränser, ömsesidighet, kommunikation, stereotypa könsroller, likväl som om hur kroppen fungerar fysiskt.

Ökad trygghet för barn i skyddat boende

Barns skolplikt är lagstadgad. Ändå visar Kvinnofridsbarometern att 8 av 10 kommuner saknar rutiner för att säkra skolgången för barn i skyddat boende.

Om en förälder tvingas flytta med sitt barn till ett skyddat boende kan barnet bli utan skolgång i månader. Extra illa kan skolgången fungera då barnen själva har skyddsskäl. Dessa redan utsatta barn går miste om värdefulla kunskaper, social stimulans och om kontakt med sina vänner och andra barn. För många av dessa barn är skolan dessutom den fasta punkten i en osäker tillvaro. Barnens möjligheter att gå i skola måste därför säkras, även när de vistas på skyddat boende.

Det kan exempelvis handla om att den våldsutövande meddelas besöksförbud i området kring barnets skola, om att få skolskjuts eller om att få gå i skolan i den kommun där det skyddade boendet finns.

Barnrättsperspektiv på psykiatri

Lagstiftningen om psykiatrisk vård saknar idag skrivningar om barns behov och rättigheter. Barn vittnar om att de inte alltid får information om vad deras psykiatriska vård går ut på, att de känner sig negligerade och tappar hoppet om att få hjälp. Barnens rätt till självbestämmande och integritet ska stärkas. Det måste tydliggöras att barn har rätt till information, delaktighet och inflytande. Det händer att föräldrar hindrar sitt barn från att söka vård, fördröjer hjälp. Vi liberaler vill därför att barn ska kunna söka vård utan föräldrarnas vetskap. Lagstiftningen måste helt enkelt ändras från dagens föräldraperspektiv till att ha barnets behov i fokus.

Det behövs på många håll ett närmare samarbete mellan sjukvård, elevhälsa och socialtjänst. Dessutom behöver vårdgarantin värna barn med psykisk ohälsa. Inte mer än en månad ska ett barn behöva vänta på specialistvård eller psykologhjälp. Denna garanti måste givetvis även omfatta återbesök – en kroniskt sjuk människa måste få den vård hon behöver, så länge hon behöver den.

Bättre stöd till ensamkommande barn och unga

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt socialtjänstlagens förarbeten har socialtjänsten ett särskilt ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år. Man har bedömt att om en ung person behöver stöd från socialtjänsten bör det inte upphöra tvärt på 18-årsdagen utan fasas ut.

När en ung asylsökande eller nyanländ anses vara över 18 år försvinner dock ofta till stor del samhällets stöd. På kommunal nivå görs olika bedömningar av hur mycket stöd unga asylsökande och nyanlända som bedömts som 18 år är i behov av. Olika ungdomar

har naturligtvis olika behov. Vi anser att det bör vara det individuella behovet, inte hur länge man funnits i landet, som ska avgöra när stödet upphör. Regeringen bör överväga om socialtjänstens särskilda ansvar för barn och unga i åldersgruppen 0–20 år behöver förtydligas.

Ensamkommandes psykiska hälsa

I en studie gjord i Uppsala där ensamkommande mellan 9 och 18 fick svara på en enkät visade nästan 80 procent tecken på posttraumatiskt stressyndrom. Självskaðebeteende och suicidförsök är överrepresenterat bland ensamkommande. Även genomförda självmord rapporteras om i en sådan utsträckning att vi måste se det som att det här är en extra utsatt grupp. Sambandet mellan de ensamkommandes psykiska hälsa och asylprocessen behöver kartläggas. Det finns även anledning att tro att de långa handläggningstiderna är en bidragande orsak, liksom oron inför framtiden och för de familjemedlemmar och vänner som finns på andra håll i världen.

Barnets bästa ska vara den vägledande principen också i asylprocessen, exempelvis där barn flyttas mellan olika kommuner. Tyvärr finns alltför många exempel då barnets bästa inte har satts i främsta rummet. Liberalerna lyfter i andra motioner fram vikten av kortade handläggningstider, återinförd familjeåterförening, särskilda skäl som grund för uppehållstillstånd samt treåriga tillfälliga uppehållstillstånd.

Ensamkommande barn och unga behöver ett ökat stöd

Här spelar skolan, socialtjänsten, barn- och ungdomsmottagningar, sjukvården och organisationer en stor roll. Det är centralt att kommunernas kunskap och förutsättningar att hantera asylsökande ungdomars psykiska ohälsa kan stärkas inom socialtjänsten och hur samverkan mellan kommunen och sjukvårdshuvudmännen i frågor som gäller psykisk ohälsa bland asylsökande ungdomar kan förbättras. Primärvård och skolhälsovård behöver tillräckliga kunskaper för att möta denna grupp.

Barn som försvinner

Det är sedan tidigare känt att hundratals barn som migrerar till Sverige försvinner varje år. En del avviker på eget initiativ, andra får hjälp eller tvingas till det.

Vissa barn som migrerar till Sverige försvinner redan innan de sökt asyl eller på annat sätt gett sig till känna för myndigheterna. Andra gör det senare. En del försvinner när de har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd, men det finns också de som försvinner sedan de har fått uppehållstillstånd. En del hittas, men långt ifrån alla. När barn utan skyddsnet kommer till Sverige ökar risken för att de ska utnyttjas inom exempelvis sexhandeln. Många gånger har de även utsatts för övergrepp under flyktvägen till Sverige.

Ärenden om barn i migration som försvinner får inte trilla mellan stolarna. Det är angeläget att tull, gränspolis och andra myndigheter samverkar och ges förutsättningar att utarbeta metoder för en utökad och bättre kontroll.

Starkare skydd mot människohandel med barn

Skyddet för barn som riskerar att utsättas för övergrepp måste vara lika starkt oavsett vilket land barnet kommer från. Detta gäller även om barnet vistas tillfälligt i Sverige utan att ha hemvist här. På den punkten finns det luckor i lagstiftningen.

Utredningen om tvångsvård för barn och unga pekade i sitt slutbetänkande (SOU 2015:71) på en otydlighet i LVU, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, som kan innebära att omedelbart omhändertagande inte kan tillgripas då den så kallade Bryssel II-förordningen är tillämplig. En konsekvens av detta är, enligt utredningen, att vissa barn som vistas i Sverige, utan att ha hemvist här, inte kan omhändertas enligt LVU.

Skälet är att ett omedelbart omhändertagande enligt LVU endast får beslutas om det är sannolikt att barnet kommer att behöva fortsatt vård enligt LVU. Men enligt den så kallade Bryssel II-förordningen är det EU-landet där barnet har sin hemvist som ska besluta om fortsatt vård. Även om sannolikheten är mycket stor att barnet i sitt hemvistland kommer att få stöd som helt motsvarar LVU är detta inte liktydigt med att barnet får vård enligt LVU, eftersom denna lag bara finns i Sverige. Slutsatsen blir då att ett omedelbart omhändertagande inte kan göras.

I promemorian Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer (Ds 2017:49) finns förslag till förtydliganden och kompletteringar av LVU som syftar till att skyddsbehövande barn och unga som vistas i Sverige ska kunna omhändertas omedelbart i akuta situationer, oberoende av om de har hemvist utomlands eller har någon annan anknytning till utlandet.

När riksdagen förra gången tog ställning till ett motionsyrkande med denna innebörd avslogs förslaget med hänvisning till att promemorian var under beredning. Regeringen bör nu lägga beredningen av denna delfråga i ett snabbspår och återkomma till riksdagen med lagförslag i särskild ordning.

Rättsväsendets arbete mot människohandel med barn

Det är mycket viktigt att barnperspektivet alltid finns närvarande i arbetet mot människohandel och kommersiell handel med sex. Offrens utsatthet vid denna form av brottslighet är än större när det handlar om barn.

Det behöver finnas god kunskap kring kommersiell sexuell exploatering av barn i hela rättskedjan, från poliser och åklagare till domstolsväsendet. För att upptäcka och förebygga sexualbrott mot barn behöver även andra som arbetar med barn, exempelvis de inom socialtjänsten och skolhälsovården, höjd kunskap. Det är viktigt att kunskapen om deras rättigheter och utsatthet för kommersiell sexuell exploatering förmedlas till alla som arbetar med barn, också till dem som i sin framtida profession kommer att möta och arbeta med barn.

Stärk Europasamarbetet mot människohandel med barn

Enligt Europol finns det 3 600 olika nätverk av organiserad brottslighet som är aktiva i EU. Deras verksamhet är ofta diversifierad, med många olika kriminella verksamheter samlade i koncernliknande strukturer. I den organiserade brottslighetens allt mer diversifierade portfölj är människohandel med barn för sexuella ändamål ett mycket lönsamt affärsområde. Barn förs dit efterfrågan finns.

EU-kommissionen har varit pådrivande i kampen mot människohandel, bland annat genom det så kallade traffickingdirektivet 2011 (2011/36/EU). Traffickingdirektivet

innehåller minimiregler om brottsrekvisit, det vill säga förutsättningarna för att en gärning ska vara straffbar, och om påföljder för människohandel. EU har även regler som ger tredjelandsmedborgare som fallit offer för människohandel rätt till uppehållstillstånd i minst sex månader om de samarbetar med polisen för att motverka människohandel och olaglig invandring. Rätten gäller även för personer som själva invandrat olagligt till EU.

Att rätten att stanna i EU har begränsats till sex månader gör dock att många offer inte anser det värt priset att ta den risk det innebär att träda fram. För att offer för människohandel ska våga ge sig tillkänna och vittna bör deras möjlighet att få uppehållstillstånd i EU stärkas.

Liberalerna anser att EU ska utöka sitt arbete för att skapa varningssystem och samarbeta tätt med myndigheter i ursprungsländer för människohandel och i länder där barn utsätts för övergrepp. På längre sikt vill Liberalerna att EU:s polissamarbete Eurojust ges möjlighet att agera operativt runt om i Europa mot gränsöverskridande grov brottslighet. Samma ska gälla åklagarsamarbetet Eurojusts motsvarande roll vad gäller samordnad ledning av förundersökningar.

En sammanhållen reform av Eurojust i denna riktning kräver fördragsändring och det finns mycket att göra på vägen dit för att stärka det gemensamma arbetet mot grov gränsöverskridande brottslighet. För vår övergripande politik om det europeiska brottsbekämpande samarbetet hänvisar vi till vår motion om grov organiserad brottslighet.

Barn som kommer till genom värdmoderskap

Liberalerna betonar att barn som kommer till genom värdmoderskap i utlandet ska ges samma förutsättningar som andra barn. Regleringen kring mottagandet av barnen måste därför skyndsamt ses över. Sveriges skyldighet att tillgodose ett barnrättsperspektiv för dessa barn måste särskiljas från frågan huruvida värdmoderskap bör bli en tillåten metod i Sverige inom assisterad befruktning.

Vår politik kring värdmoderskap utvecklar vi i en motion om familjerätt.

Likvärdig kunskapsskola

För liberaler är kunskapsskolan sättet att ge alla barn en chans att hitta sin väg och uppnå sin dröm, även om starten i livet ser olika ut. Det är ett svek mot barn när närmare 25 procent av de elever som slutade årskurs nio i grundskolan saknade fullständiga betyg. Vi kommer därför göra satsningar på obligatorisk språkförskola, satsningar på fler speciallärare, införa särskilda undervisningsgrupper och fler undervisningstimmar för att möta elevers unika behov. Dessutom vill vi införa lärarassistenter så att lärarna kan ägna sig åt undervisning i större utsträckning. Dessa satsningar är till för att barn ska ges rätt förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen. Vi ser även att satsningarna kommer bidra till att det skapas bättre förutsättningar att kunna erbjuda barn en trygg skola som präglas av studiero och studiemotivation.

Barn med funktionsnedsättning

Alla barn ska kunna förverkliga sig själva, med eller utan funktionsnedsättning.

Alla barn är olika och alla barn har rätt att vara med i samhället på lika villkor. Vår funktionshinderspolitik handlar om att riva hinder, så att alla barn ska kunna bli sitt bästa jag. Därför ser Liberalerna att återupprättandet av LSS och personlig assistans ska ske skyndsamt. Det är också viktigt att det finns ett fritt val av hjälpmedel för funktionsnedsatta barn i hela landet.

Myndigheter måste även samverka för att ge barn med funktionsnedsättning bästa möjliga stöd. Även stödet i skolan måste stärkas för barn med funktionsnedsättning.

Vår funktionshinderspolitik utvecklas i en partimotion.

Barn vars närstående är frihetsberövade

Barn som har en vårdnadshavare eller ett syskon som är frihetsberövad mår sämre och drabbas oftare av psykisk ohälsa. Det borde inte behöva vara så. Liberalerna vill ge barnen en bättre start i livet genom medel till organisationer som stöttar och lyfter dessa barn, som har kunskap och metoder som fungerar. Inget barn ska behöva leva med en blytyngd runt foten för vad hans eller hennes föräldrar gjort, eller vad han eller hon själv har drabbats av.

Jan Björklund (L)

Tina Acketoft (L)

Gulan Avcı (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Joar Forssell (L)

Roger Haddad (L)

Fredrik Malm (L)

Lina Nordquist (L)

Johan Pehrson (L)

Arman Teimouri (L)

Allan Widman (L)

Maria Arnholm (L)

Juno Blom (L)

Bengt Eliasson (L)

Helena Gellerman (L)

Robert Hannah (L)

Maria Nilsson (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Barbro Westerholm (L)